

“Det gode badeværelse”

RETNINGSLINIER FOR INDRETNING AF
BADEVÆRELSE
TIL PLEJEKRÆVENDE PATIENTER
PÅ SYGEHUSENE

VEJLE AMT

FORORD:

På sygehusene skal der løbende ske en udvikling og tilpasning af bygningerne, så de passer til de krav, der stilles til behandling og pleje af patienter indlagt på sygehusene. Tendensen er, at patienternes gennemsnitlige indlæggelsestid falder og plejetyngden stiger.

Dette medfører bl.a., at der er behov for at renovere eller nyindrette badeværelser. I visse tilfælde kan der også være tale om at bygge helt nye afdelinger med nye badeværelser.

Formålet med denne pjece er at give nogle retningslinier for, hvordan et badeværelse til plejekrævende patienter på sygehusene bør indrettes, for at:

- være funktionelt for patienter og personale
- leve op til lovgivningen.

Når et badeværelse lever op til ovennævnte retningslinier er der tale om "Det gode badeværelse".

Det forventes, at pjecen kan anvendes af alle, der er inddraget i renovering og/eller nybygning af badeværelser til plejekrævende patienter på sygehusene i Vejle Amt. Pjecen skal ses som et arbejdsredskab for sygehusenes lokale ledere, sikkerhedsorganisationer og de tekniske afdelinger samt sundhedsforvaltning og diverse rådgivere.

Tiltrådt af sygehusledelseskredsen, juni 2001
Godkendt af sundhedsudvalget, august 2001

Erik Rasmussen /
Formand for
Sundhedsudvalget

Jens Elkjær
Amtssundhedsdirektør

Før badeværelser bliver etableret/ændret, er det vigtigt at gøre sig klart:

- hvilke typer patienter skal benytte rummet
- hvilke behov har patienterne for hjælp
- hvilke hjælpemidler skal benyttes
- hvilke funktioner skal udføres i rummet
- hvilket udstyr skal der i øvrigt være

Hvad kendetegner "Det gode badeværelse"

- det er indrettet til siddende eller gående patienter med behov for hjælp
- det er indrettet, så der kan ydes pleje ved toilet, håndvask og badeplads af både 1 og 2 hjælpere
- der er plads til forflytninger – herunder brug af loftlift
- det indbefatter gode adgangsforhold, skridsikker gulvbelægning, gode forhold m.h.t. ventilation, varme, lys, kald og alarm
- der er plads til både toilet-badestol, badetaburet og kørestol
- der er plads til at komme rundt med kørestol, herunder aktiv kørestol med eleveret benstøtte eller komfortstol
- der er plads til snavsetøjsvogn, affaldsbeholder, opbevaringsplads(skab) og fralægningsplads (rullebord)
- det er funktionelt – dvs. at installationernes indbyrdes forhold er således, at både patienten og personalet kan komme rundt, at der

kan benyttes hjælpemidler, og personalets arbejdsmiljø tilgodeses.

- det benyttes ikke som lagerplads for diverse andre ting.

På de følgende sider er udstyret og de krav, der er gældende ved indretning af "Det gode badeværelse", beskrevet - side 5-10. Hvor det er relevant, er der under det enkelte punkt anført minimumskravene til fripladsen omkring det enkelte element på badeværelset. Minimumskravene **skal** overholdes for at sikre det funktionelle, og at badeværelset lever op til lovgivningen.

Bagest i pjecen - side 15 og 16 - er der to tegninger, der viser, hvordan "Det gode badeværelse" **kan** se ud, når man bruger retningslinierne. Side 16 kan foldes ud, så man kan følge tekstens anvisninger på tegningen. Tallene ud for punkterne henviser til tegningerne.

Side 11-13 vejledes om andet udstyr, der kunne være relevant på et badeværelse.

Såfremt der er andre behov vedrørende pleje, brug af hjælpemidler, træning af patienter eller opsætning af andet udstyr, end det beskrevne, **skal** der foretages en vurdering af disse behov og dertil hørende pladskrav. Det kan dreje sig om fx liggende badning, brug af større hjælpemidler eller inventar end det, der er beskrevet, eller træning, der kan kræve helt specielle forhold for ikke at være belastende for personalet.

Når der planlægges indretning af badeværelser, der ikke lever op til de forudsætninger, der fremgår af pjecen, kan det anbefales at hente råd og vejledning hos fx Center for Kommunikation og Hjælpemidler i Vejle Amt.

Retningslinier for "Det gode badeværelse"

Eksempler på indretning kan ses side 15 og 16. Side 16 kan foldes ud, så man kan følge tekstens anvisninger på tegningen.

WC (1)

HÅNDVASK (2)

- wc og håndvask placeres bedst på hver sin væg – i vinkelopstilling. Wc placeres med min. 120 cm afstand til væg med håndvask, af hensyn til passage plads (50 cm) mellem håndvask (55 cm dyb) og kørestol placeret med front mod wc. Ved håndvask med 60 cm dybde, skal afstanden være 125 cm og så fremdeles.
- 90 cm friplads ved hver side og 175 cm friplads foran wc m.h.p. forflytning med loftlift, eller patientens egen forflytning fra kørestol til wc (se under punktet frit gulvareal)
- toilethøjde excl. toiletsæde:
 - standard ca. 40 cm
 - høj model ca. 46 cm
- 80 cm fra bagvæg til forkant af wc
- toiletstøtter monteres på begge sider af toiletet med en indbyrdes afstand på 60-65 cm. Kan fås i forskellige længder. Skal være opklapelige og højdejusterbare uden brug af værktøj.
- toiletpapirholder monteres på den ene toiletstøtte ca. 60 cm over gulvhøjde
- *OBS: af hensyn til arbejdsmiljøet skal fripladsområdet omkring wc'et bevares. Der må efterfølgende ikke monteres hylder, skabe eller andet, der tager fripladsen*

Placeres med min. 135 cm afstand til væg med wc i vinkelopstilling, af hensyn til passageplads (50 cm) mellem wc og kørestol placeret med front mod håndvask

- 60 cm friplads ved hver side, 160 cm friplads

foran håndvask, m.h.p. placering af kørestol eller toilet-badestol (med 90° vending)

- håndvaskens højde:
 - justerbar minimum 75-90 cm eller
 - fast højde 80 cm
- minimum 55 cm afstand fra forkant af håndvask til bagvæg (55 cm=krav til friplads).
- type: lav forkant og flad facon, samt tilbageført afløb af hensyn til tilgængeligheden for kørestolsbrugere.
- let betjeneligt armatur – berøringsfri eller med køllegreb
- 100 cm højt spejl placeres med underkant 90 cm over gulvhøjde
- *OBS: hvis der vælges justerbar vask, kræver ophængt bag vasken noget plads. Husk fortsat at sikre frit gulvareal og funktionel placering (se side 9)*
- *OBS: af hensyn til arbejdsmiljøet skal fripladsområdet omkring håndvasken bevares. Ønskes sæbe og papirhåndklæder placeret ved håndvasken, skal dette foregå enten på eller lige over håndvasken; eller ved siden af vasken, så fremt denne placeres i en større afstand end de 55 cm's friplads fra væg. Husk igen at sikre frit gulvareal og funktionel placering (se side 9)*

BRUSEPLADS MED TOILET/ BADESTOL (3)

- standard toilet-/badestol måler ca. 65x95 cm. Se side 12 om toilet-/badestole
- 75 cm friplads på hver side og foran toilet-/badestolen. Bruseplads må derfor ikke indrettes i et hjørne
- afløb etableres ca. 10 cm fra væg og midt i badeområdet
- letbetjeneligt armatur med termostatregulering. Placeres i 90 cm højde til højre eller venstre for toilet-badestolens placering
- ekstra lang bruseslange - min. 200 cm. Skal kunne nå omkring stolen og frem til fødderne

- brusehoved på glidestang, så den kan benyttes af både stående og siddende patienter. Glidestang monteres med underkant 90 cm over gulv
- støttegreb placeres efter behov på væg:
 - vandrette typisk i 90 cm højde
 - lodrette i 70-120 cm højde
 I nogle tilfælde kan glidestang benyttes som støttegreb
- *OBS: Af hensyn til arbejdsmiljøet skal fripladsområdet omkring brusepladsen bevares. Der må efterfølgende ikke monteres hylder, skabe eller andet, der tager fripladsen*

SKAB (4)

- placeres i en højde, så fx rullebord kan stå inde under skabet, af hensyn til udnyttelsen af rummet
- anvendes f.eks. til engangsartikler, plejemidler, sygehustøj
- max. mål 65x45x120 cm (BxDxH) i eksemplerne side 15-16

RULLEBORD (5)

- kan evt. stå under skab
- anvendes fx til patientens ting (tøj, toilettaske, håndklæde m.m.) i forbindelse med badning eller vask af patienter
- max. mål 45x60 cm i eksemplerne side 15-16

BADETABURET (6)

- kan fås:
 - højdejusterbar
 - i flere bredder
 - med eller uden ryglæn
- max. mål 55x40 cm i eksemplerne side 15-16

SNAVSETØJS-VOGN (7)

- skal være let flytbar med hjulunderstel. Må ikke placeres inden for de nødvendige fripladsområder til personalets arbejde
- max. mål 50x50 cm i eksemplerne side 15-16

AFFALDS- BEHOLDER (8)

- kan evt. placeres i hjørnet mellem toilet og håndvask, hvor den ikke står i vejen for den nødvendige plads til kørestol eller personale
- max. mål 30x30 cm i eksemplerne side 15-16

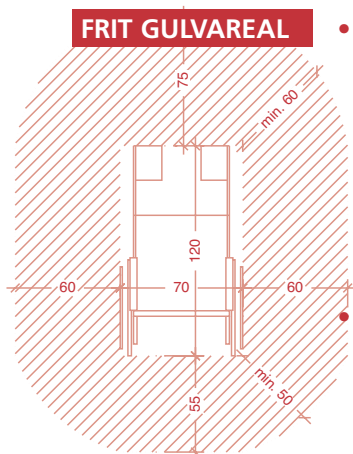
LOFTLIFT

- på "Det gode badeværelse" er der afsat plads til brug af loftlift. En loftlift er mindre belastende for personalet at benytte end en gulvlift. En loftlift kræver mindre plads at benytte og opbevare
- ved valg af loftlift skal der tages hensyn til, om liften udelukkende skal benyttes på badeværelset, eller om der skal være en kombinationsmulighed (skinnesystem) til sengestuen
- der skal desuden tages hensyn til max. brugervægt, antal løft pr. opladning, anvendelse af sejl m.v.
- ønskes brug af andre typer lifte (fx stålift), må der tages hensyn til deres pladsbehov ved indretning af badeværelset

FRASÆTNINGS- PLADS

- til patientens transporthjælpemiddel (rollator, kørestol), mens denne benytter toilet, badetuburet eller toilet-/badestol. Hjælpemidlet placeres på ledig plads således, at der hele tiden sikres optimale arbejdsforhold for personalet

FRIT GULVAREAL

- vending med kørestol: der afsættes et cirkulært friareal med diameter 200 cm. Det er tilstrækkeligt for vending med de fleste typer kørestole og for aktiv kørestol med eleveret benstøtte (i tilfælde af fx gipsben).
Man kan ved vendingen benytte en del af friarealet under håndvasken og wc'et (op til 15 cm under wc'et og op til 30-40 cm under håndvask afhængig af type og placering)
- brug af loftlift og sejl: Når sejlet skal lægges på patienten, placeres kørestolen (med mål på 70x120 cm), så der er god plads på de sider af

stolen, hvor der arbejdes, dvs. 60 cm på hver side af stolen, 75 cm foran og 55 cm bag ved stolen. Dette giver i alt et ellipseformet arbejdsareal på 190x250 cm. Dette pladskrav er der taget højde for på tegningerne side 15-16. Inden for dette areal er der også plads til at arbejde med loftlift og placere patient i stol.

FUNKTIONEL PLACERING

Ved ethvert design af badeværelser må der i indretningsforslaget tages højde for, at placeringen af installationerne tager hensyn til, at både patienten og hjælperne kan komme rundt og få tilstrækkelig passageplads, fx:

- hvis en patient sidder i kørestol foran vasken, skal en hjælper kunne komme forbi på begge sider (passageplads = 50 cm)
- hvis en patient holder i kørestol foran toilettet m.h.p. forflytning til toilettet, skal en hjælper kunne komme forbi på begge sider (passageplads = 50 cm)
- en kørestolsbruger skal kunne holde ved valgfri side af toilettet m.h.p. forflytning til toilet
- en hjælper skal have plads til at arbejde fra valgfri side af toilet, håndvask og bruseplads
Eventuelt en hjælper ved hver side
- der skal altid være plads til, at en hjælper kan vende rundt med forskellige typer af kørestole/toilet-badestole og plads til at arbejde med lift – herunder pålægning af sejl
Selvom man vurderer, at der ikke dagligt er brug for lift på badeværelset, kan der opstå hændelser, fx fald, hvor der er behov for lift

ADGANGS- FORHOLD

- niveaufrit i hele døråbningen
- døren skal have en funktionel åbning på min. 90 cm; det kan være en skydedør med murhul 11 M og med gode greb på begge dørsider, eller en udadgående sidehængt dør med murhul 10 M. Ved sidehængt dør beregnes friplads ved siden af dørens håndtagsside, min. 50 cm

på den side, der åbner op mod brugeren, og min. 30 cm på den side, der åbner væk fra brugeren

- dreje-/vendeareal uden for badeværelset skal være på minimum 165x165 cm eller Ø 200 cm

GULV

- gulvet skal være egnet for vådrum og have en skridsikker overflade, også i våd tilstand
- som gulvmateriale anbefales fugefri vinyl
- gulvet skal have et jævnt, svagt fald over hele fladen. I selve brusearealet øges faldet til 2%. Der må ikke udføres niveauspring ved bruseplads
- gulvvarme anbefales for hurtig tørring af gulvet

OPVARMNING

- opvarmning udelukkende med gulvvarme anbefales
- alternativt kan radiator opvarmning anvendes. I givet fald anvendes radiator med lille fremspring (7 cm). Radiatortermostaten drejes, således at den ikke øger fremspringet
- en radiator må, af hensyn til arbejdsmiljøet, ikke placeres inden for fripladsområderne ved wc, håndvask eller bruseplads

VENTILATION

- på grund af rummets størrelse og forventet hyppig brug, kræves ekstra god ventilation
- kravet i Bygningsreglement 95 vedrørende ventilation i baderum i boliger (15 l pr. sekund) er ikke tilstrækkeligt; det skal forøges væsentligt, afhængigt af hvor meget rummet bruges, men må heller ikke give træk

LYS

- der etableres god belysning ved spejl
- rumbelysningen udføres som til en arbejdsplads i henhold til Dansk Standard (DS 700-serien), det indebærer for baderum bl.a. en belysningsstyrke på 200 lux på gulvfladen.

STIKKONTAKTER

- kontakt for hårtørrer/barbermaskine placeres ved spejl, 90-110 cm over gulv
- kontakt for opladning af loftlift placeres på et hensigtsmæssigt sted, dvs. hvor man ønsker loftliften skal hænge når den ikke er i brug. Tal evt. med liftfirmaet.

ALARM + KALD

- patienten skal kunne benytte kaldesystem fra såvel toiletet som bruseplads og håndvask
- kaldesystemet skal kunne nås fra både siddende og stående højde
- det skal være muligt for personalet at benytte alarmsystem fra badeværelset

Andet udstyr, der kan overvejes

ÆNDRING AF TOILETHØJDE

- toiletforhøjere kan fås i flere udgaver:
 - fritstående med højdejusterbare ben og med armlæn, måleksempel 50x53 cm
 - løs model. OBS! Er ikke stabil
- ved behov for fast ekstra højde, kan toiletkummen evt. udskiftes til ekstra høj model (46 cm.), til manuel justerbar model, eller der monteres forhøjerklods under toiletkummen
- elektrisk justerbare toiletsæder/toiletter er en mulighed, især for afdelinger, der har behov for mange variable toilethøjder

SIDEJUSTERBARE HÅNDVASKE

- kan fx vælges på badeværelser for helt eller delvis selvhjulpne, hvor det er vigtigt, at brugerne kan sidde på toilettet og benytte håndvasken. Vasken sidder da på et skinnedsystem, hvor den kan skubbes sidelæns. Det er ikke acceptabelt at skulle forskyde vasken under et arbejdsforløb eller flere gange dagligt

SIDEJUSTERBART BRUSEARMATUR

- hvis der er behov for, at delvis selvhjulpne patienter selv skal bade i et hjørne af rummet, kan brusearmaturet opsættes på et skinner-system svarende til ovennævnte ved håndvasken
- der bør i givet fald også opsættes ekstra glide-stang for brusehoved

EKSTRA BRUSERE

- kan opsættes ved toilet og benyttes som bidet funktion, med specielt brusehoved
- kan opsættes ved håndvask til fx særskilt hårvask

TOILET-/ BADESTOLE

- fås i mange udgaver i såvel standardtype (65x95 cm) som med specialfunktioner (kipbare, eleverbare)
- på kipbare toilet-/badestole kan hele sæde-/rygenheden vinkles (kippes). Det giver en bedre arbejdsstilling for personalet, bedre støtte for en ustabil patient og behagelig stilling for patienten ved hårvask. De fylder mere i kippet stilling
- på eleverbare toilet-/badestole kan hele sæde-/rygenheden hæves elektrisk eller hydraulisk. Det giver en bedre arbejdsstilling for personalet, og patient og hjælper kan komme i øjenhøjde med hinanden. De fylder mere i grundstellet af hensyn til stabiliteten
- der er også begyndt at komme andre kombi-nerede produkter på markedet. Tendensen går i retning af større og dyrere stole, der har flere funktioner indbygget
- *OBS: der må ved beregning og indretning af badeværelset tages højde for hvilke typer bade-/toiletstole, der skal benyttes*

BRUSEKLAPSÆDE

- er ikke velegnet til brug for patienter, der skal have hjælp til bad. Dybden af arbejdspladsen ved sædet er for trang

BRUSELEJE/ BADEKAR

- hører ikke til "Det gode badeværelse". Badeværelse for liggende pleje skal specialdesignes. Pladskrav for arbejde ved bruseleje/badekar: 75 cm ved den ene side og den ene ende. 175 cm ved den anden side til brug for forflytning med loftlift
OBS: husk pladskrav til pålægning af sejl (190x250 cm)

FORHÆNG

- kan eventuelt opsættes inden for døren, så en selvhjulpne patient kan lukke døren, trække for og undgå at benytte dørlåsen ved fare for utilpashed
Forhænget må ikke være i vejen for benyttelse af loftlift

HYLDER/KURVE

- der må ikke opsættes hylder, kurve eller lignende i det fripladsområde, der er beregnet på begge sider af håndvask, wc og bruseplads

SKILTNING

- når man har beregnet badeværelset med placering af de forskellige hjælpemidler og inventaret, er det hensigtsmæssigt at lave en oversigts-tegning, der viser den placering, tingene bør have, når man forlader badeværelset efter brug. Tegningen kan ophænges i dertil indrettet holder på væggen inden for døren

Signaturer på tegningerne angiver følgende:

1. wc
2. håndvask
3. toilet-/badestol, placering ved badesituation
- 3 P --- toilet-/badestol, parkeret når den ikke benyttes
4. skab
- 5 P --- rullebord, parkeret under skabet når det ikke benyttes
- 6 P --- badetaburet, parkeret når den ikke benyttes
7. snavsetøjsvogn
8. affaldsbeholder
- . — . vendeareal for kørestole
- arbejdsareal ved sejlplægning

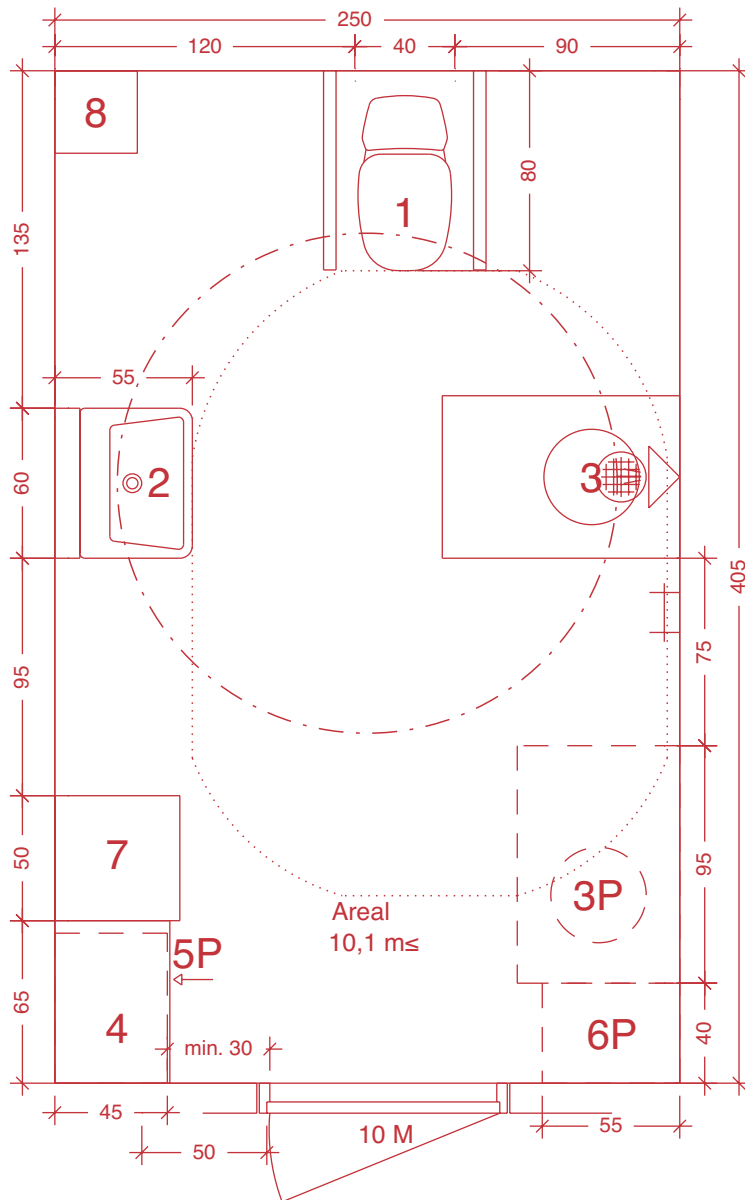
Benyttes opstillinger, som vist på tegningerne, skal toilet-/badestolen, når den ikke benyttes, placeres i det stiplede felt (----) af hensyn til friplads foran vasken og passageplads ved toilet.

Hvis der skal lægges sejl på en patient i kørestol, må toilet-/badestolen midlertidigt stilles ved siden af toilettet, af hensyn til arbejdsarealet ved sejlplægning (...).

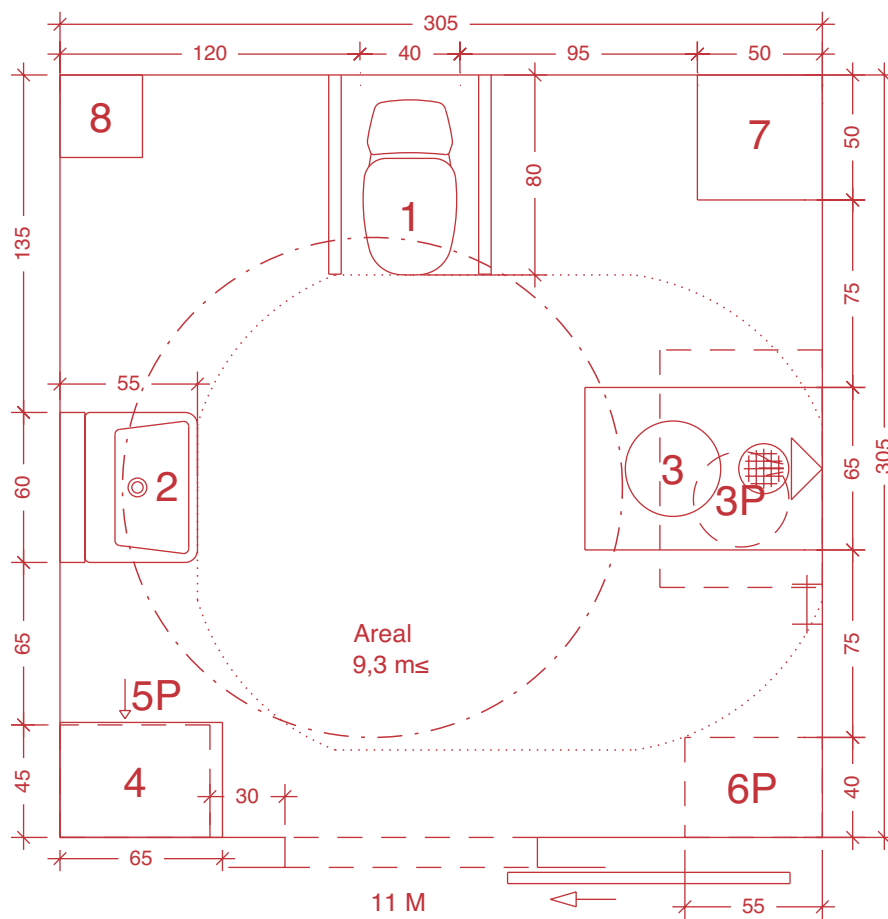
Tegning 1 viser det mindst tænkelige areal under de givne forudsætninger = 9,3 m²

Tegning 2 er et eksempel på en indretning i et smallere rum, hvilket vil kræve et større areal.

Her 10,1 m²

Tegningerne er lavet i målestok 1:25

Tegningerne er lavet i målestok 1:25

Retningslinierne i pjecen er lavet på baggrund af:

- Resultater og konklusioner fra "Undersøgelse af arbejdsfunktioner på badeværelser på sygehusene i Vejle Amt". Undersøgelsen er gennemført i perioden 1999-2000, og resultaterne er samlet i rapport udarbejdet af Sundhedsforvaltningen i Vejle Amt oktober 2000.
- "Indretning af ældreboliger for fysisk plejekrævende m. fl." udarbejdet af Bygge- og Boligstyrelsen, Socialministeriet, Arbejdstilsynet, Kommunernes Landsforening, Københavns og Frederiksberg Kommune og udgivet af forlaget Kommuneinformation i 1997.
- "Egnet byggeri for ældre og handicappede" udgivet af Ribe Amts Hjælpecentral 1989, revideret udgave 1993.
- Faglig bistand fra bolig-terapeuter på Center for Kommunikation og Hjælpecenter i Vejle Amt.
- Arkitekt Peter Flarup, Albertsen & Flarup m.a.a.
- Vejle Amts Arbejds miljøpolitik.
- Vejle Amts Byggestyringsregler.
- Aktuel lovgivning – herunder: "Lov om arbejdsmiljø" og bekendtgørelserne "Faste arbejdssteders indretning", "Arbejdets udførelse", "Manuel håndtering" og "Anvendelse af tekniske hjælpemidler".

De mange mål på hjælpemidler og inventar er eksempler fra:

- Hjælpecenter i fællesindkøbsaftale i Vejle Amt p.t. (juni 2000).
- Firmaoplysninger.
- Oplysninger fra sygehuse i Vejle Amt.

Pjecen har været forelagt Arbejdstilsynet, specielt med henblik på om pjecen lever op til arbejdsmiljølovgivningen. Arbejdstilsynets bemærkninger er indarbejdet i pjecen.

Ved brug af denne vejledning bør man være opmærksom på, at der siden udarbejdelsen kan være kommet nyt lovstof/nye vejledninger på området.

Pjecen er udarbejdet af:
Hanne Nørgård
Center for Kommunikation
og Hjælpe midler i Vejle Amt

Kirsten B. Hove
Sundhedsforvaltningen
Vejle Amt

VEJLE AMT

**Pjecen kan rekvireres ved
henvendelse til:**

**Center for Kommunikation
og Hjælpe midler i Vejle Amt**
Vestre Engvej 56
7100 Vejle
Tlf. 7943 6060

**Sundhedsforvaltningen
i Vejle Amt**
Damhaven 12
7100 Vejle
Tlf. 7583 5333

*Pjecen må kopieres med
kildeangivelse.*